

DNI POLSKIE W SUCZAWIE PO RAZ XIX, 7-9 września 2017 r.

W dniach 7-9 września 2017 r. odbyła się XIX edycja Dni Polskich w Suczawie, zorganizowana podobnie jak poprzednie, przez Związek Polaków w Rumunii. Spotkanie w Muzeum Bukowiny otworzył prezes ZP Gerwazy Longher, który przywitał gości w osobach senatora RP Macieja Łuczaka – wiceprzewodniczącego Komisji Emigracji i Łączności z Polakami, senatora Ryszarda Bonisławskiego, konsula Andrzeja Kalinowskiego, wicewojewodziny województwa suczawskiego, posłanki Viktorii Longer, wicemarszałka województwa suczawskiego, Agnieszki Skieterskiej z Instytutu Polskiego w Bukareszcie, inspektora ds. mniejszości w Suczawie i in. W swoich wystąpieniach goście podkreślali m.in., że Dni Polskie są wyrazem tego, że warto promować historię i kulturę (konsul A. Kalinowski), odbywają się pod hasłem „Bliżej siebie” i od lat łączą Polaków i Rumunów (posłanka V. Longher).

Obchodzony w Polsce Rok Piłsudskiego był też okazją do przybliżenia postaci marszałka mieszkańcom Rumunii, stąd Dniom Polskim towarzyszyła wystawa pt. „Józef Piłsudski – mąż stanu Polski i Europy” zorganizowana przez Instytut Polski w Muzeum Bukowiny w Suczawie.

Hasłem przewodnim polsko-rumuńskiego sympozjum odbywającego się w ramach Dni Polskich były „Związki polsko-rumuńskie w historii i kulturze”. Otwarcia sympozjum dokonała Elżbieta Wieruszewska-Calistru. Spotkanie rozpoczął panel poświęcony Marszałkowi Piłsudskiemu pod hasłem „W 150. rocznicę urodzin Józefa Piłsudskiego”, którego moderatorem był prof. dr hab. Michał Klimecki. Wystąpiły w nim cztery osoby zaproszone przez Instytut Polski w Bukareszcie (prof. M. Klimecki, dr hab. H. Walczak) i Związek Polaków w Rumunii (prof. dr D. Hrenciuc, prof. dr hab. M. Szczurowski).

Prof. Klimecki z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu mówił na temat „Naczelnik Państwa i Wódz Naczelny Józef Piłsudski podczas wojny z Rosją 1919-1920. Na czele wojsk polskich i sojusznicznych”, kolejny mówca – dr hab. Henryk Walczak prof. Uniwersytetu Szczecińskiego omówił „Ostatni pobyt Marszałka Piłsudskiego w sojuszniczej Rumunii (wiosna 1932 r.)”. Przedmiotem zainteresowania prof. dr. Daniela Hrenciuca był „Marszałek Józef Piłsudski – honorowy szef 16 pułku piechoty Baia z Fălticeni. Kilka uwag” (Marszałek Józef Piłsudski, comandant onorific al. Regimentului 16 Infanterie Baia, Fălticeni. Unele considerații). „Tematykę rumuńską w <Pismach zbiorowych> Józefa Piłsudskiego” przedstawił prof. dr hab. Maciej Szczurowski politolog z Uniwersytetu Gdańskiego, który przypomniał artykuły Piłsudskiego do „Strzelca”, traktat o nieagresji między Rumunią i Polską, wywiad z czerwca 1923 r. dla pisma rumuńskiego. Panel zakończył się dyskusją, w której udział wzięli dr Ion Constantin, prof. Klimecki i dr hab. H. Walczak.

Obradom części pierwszej sekcji „W kręgu historii” przewodniczyła prof. dr hab. Ilona Czamańska. Wystąpienia rozpoczęła dr hab. Agata Kluczek z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach tematem „Dacja i jej mieszkańcy. Aspekty historii Dacji we współczesnej polskiej historiografii starożytności rzymskiej”. Następnie moderatorka sekcji prof. Czamańska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu mówiła na temat „Mołyłowice w Polsce. Spory o Uście”. „Uwagi dotyczące wsi Lozeni w okręgu

Dorohoi, dóbr księżnej Elżbiety Mozyłowej” („Precizări referitoare la satul Lozeni din Ținutul Dorohoiului, fieful doamnei Elisabeta Movilă”) przedstawili autorzy z Suczawy Libelula Pricopie i Pavel Blaj. Prelegenci dowodzili, że wieś Lozeni znajdująca się pomiędzy dobrami Mozyłów i Broscăuți, w pierwszej połowie XVIII w. przestała istnieć a próby jej przywrócenia w roku 1838 nie powiodły się. Przedmiotem zainteresowania dr Katarzyny Niemczyk z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach była „Bitwa pod Koźminem 1497 roku w historiografii polskiej”. Poglądy rumuńskich historyków na temat konfliktu mołdawsko-polskiego z 1497 r. prezentował dr Florin Pintescu z Uniwersytetu Stefana Wielkiego w Suczawie („Konflikt mołdawsko-polski z 1497 roku w rumuńskiej historiografii. Opinie i interpretacje” – „Războiul moldo-polon Din 1497 în istoriografia română. Opinii și interpretări”).

Część drugą sekcji „W kręgu historii” moderowała Lilia Zabolotnaia. Pierwszy głos zabrał dr hab. Dariusz Rolnik z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, który przypomniał dzieje brygady Suchorzewskiego z lat 90. XVIII w. („Polacy na Rui chocimskiej. O losach brygady Jana Suchorzewskiego w latach 1792-1794”). „Wkład Polaków w budowę kościoła katolickiego w Soroce. Na podstawie nowych dokumentów z Państwowego Archiwum Historycznego z Sankt Petersburga” („Contribuția polonezilor la construcția bisericii catolice din Soroca. Noi mărturii documentare Din Arhiva Istorică de Stat Din Sankt Petersburg”) przedstawiła dr Lilia Zabolotnaia z Narodowego Muzeum Historii Mołdawii w Kiszyniowie. Tematem wystąpienia Agaty i Krzysztofa Żabierków z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy był „Udział wojsk rumuńskich na Pokuciu w czasie walk polsko-ukraińskich w 1919 roku w świetle prasy polskiej”. Z kolei Jarosław Krasnodębski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu mówił o „Relacjach Stanisławowa z Rumunią w świetle polskiej gazety <Kurier Stanisławowski> w latach 1921-1939”.

Równoległe z sekcją historyczną obradowała sekcja „W kręgu kultury”, której część pierwszą moderowała prof. dr Olimpia Mitric z Uniwersytetu Stefana Wielkiego w Suczawie. Pani prof. jako pierwsza omawiała „Polskie ślady w klasztorach Agapia i Văratice (woj. Neamț) – „Prezențe poloneze în Mănăstirile Agapia și Văratice (județul Neamț)”, zwróciła uwagę na książki o Polsce obecne w obu klasztorach, księgi gości, zawierające wpisy i wrażenia wielu osób z Polski czy lekarza polskiego pochodzenia Emanoil Lozinskiego mającego związek z klasztorom Văratice. Dwoje kolejnych prelegentów reprezentujących Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, prezentowało fotografie. Małgorzata Kanikuła – fotografie mieszkańców Czerniowiec – „Mieszkańcy dawnych Czerniowiec na fotografiach portretowych z czerniowieckich zakładów fotograficznych w zbiorach Muzeum Historii Fotografii w Krakowie”. Andrzej Rybicki z kolei mówił o fotografiach żołnierzy, fotografiach

portretowych i zbiorowych przedstawiających życie na froncie („Bukowińska kampania Legionów Polskich w obiektywie fotografów w legionowych mundurach. Zbiory Muzeum Fotografii w Krakowie źródłem fotograficznej dokumentacji wydarzeń na Bukowinie w 1915 roku”). Przemysłowca Petera Westena znanego z produkcji naczyń (garnków) i jego inwestycje w Polsce i Rumunii przypomniał Olgerd Dziechciarz z Olkusza. Ta część sekcji kultury zakończyła się wystąpieniem Jadwigi Głąb z Towarzystwa Polsko-Rumuńskiego w Krakowie zatytułowanym „Marszałek Józef Piłsudski i Kasztanka”.

Drugiej części sekcji „W kręgu kultury” przewodniczyła prof. dr hab. Wanda Krystyna Roman. Na temat teatru polskiego w Czerniowcach w II połowie XIX wieku, w którym karierę rozpoczynała Helena Modrzejewska mówiła dr hab. Ewa Andrzyśiak prof. Uniwersytetu Łódzkiego. Dr hab. Bogumiła Staniów prof. Uniwersytetu Wrocławskiego przedstawiła utwór „<W pięknej Rumunii> Janiny Osińskiej jako przykład zbeletryzowanego przewodnika i zaangażowanej powieści dla dzieci”. Kolejny prelegent Ion Filipciuc prezentował plan poszukiwań informacji na temat życia i twórczości Bogusława Kuczyńskiego, autora powieści „Pobojowisko” wydanej w Rumunii w 1940 r. („Siedem kroków w poszukiwaniu Bogusława Kuczyńskiego” – „Şapte paşi în căutarea ui Bogusław Kuczyński”). Maciej Melecki z Instytutu Mikołowskiego im. Rafała Wojaczka omawiał „<Złote myśli samobójcze. Twórczość Marka Krystiana Emanuela Baczewskiego w kontekście filozofii Emila Ciorana””. Moderatorka sekcji prof. W. K. Roman z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przypomniała „Magdaleny Samozwaniec spotkania z Rumunią”.

Drugiego dnia sympozjum (9 września) odbyły się obrady dwóch sekcji „W kręgu historii” oraz „W kręgu problematyki bukowińskiej”.

Pierwszej części sekcji historycznej przewodniczył prof. dr hab. Waldemar Rezmer. Pierwszy głos zabrał dr hab. Piotr Gołdyn prof. Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, przedmiotem jego wystąpienia był „Konflikt Polskiej Macierzy Szkolnej w Rumunii z konsulem Mieczysławem Grabińskim”. Dr Agata Samsel z Uniwersytetu w Białymstoku zajęła się tematem „Harcerstwo polskie w Rumunii w latach 1918-1939”. O żołnierzach Wojska Polskiego II Rzeczypospolitej wyróżnionych odznaczeniami rumuńskimi mówił prof. W. Rezmer z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Raport Romana Michałowskiego dotyczący warunków pracy attachatu w Bukareszcie przedstawił dr Tomasz Gajownik z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie („Podpułkownik dyplomowany Roman Michałowski i jego raport o warunkach pracy attachatu w Bukareszcie z 1932 roku”). Politykę „kordonu sanitarnego” ze szczególnym uwzględnieniem roli Rumunii i Polski, widzianą z brytyjskiej perspektywy charakteryzował dr Bogdan Schipor z Instytutu Historii im. A. D. Xenopol w Jassach („Polska, Rumunia i współrzędne polityki <kordonu sanitarnego> z perspektywy brytyjskiej” – „Polonia, România și coordonatele politicii <cordonului sani tar>. O perspectivă bratanică”).

W drugiej części sekcji historycznej, którą moderował dr Ion Constantin, wystąpiło czterech prelegentów. Pierwszy, dr Radu Bruja z Uniwersytetu Stefana Wielkiego w Suczawie omawiał organizacje polityczne reprezentujące polskich uchodźców w Rumunii w latach 1944-1945 (“Polskie organizacje w Rumunii i walka o dominację (1944-1945)” – „Organizații poloneze în România și lupta pentru supremație (1944-1945)”. Burzliwy okres lat 1967-1971 przybliżył dr Jarosław Durka z Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie) w referacie „Kryptonim „Wrota” – kontrwywiad PRL wobec działalności Ambasady Rumunii w Warszawie w latach 1967-1971”. Dr Ion Constantin z Narodowego Instytutu Badań Totalitaryzmu w Bukareszcie zajął się manifestem w obronie

Muzeum Historii Bukowiny, fot. E. Andrysiak

praw człowieka ogłoszonym 6 stycznia 1977 r. pn. Karta 77 („Karta 77 w Czechosłowacji i opozycja antykomunistyczna w Polsce” – „Charta 77 din Cehoslovacia și disidența anticomunistă Din Polonia”). Temat bliski naszym czasom przedstawił dr Piotr Chrobak z Uniwersytetu Szczecińskiego w wystąpieniu zatytułowanym „Pozycja i rola prezydenta w Polsce i Rumunii po 1989 roku”.

Pierwszą część sekcji „W kręgu problematyki bukowińskiej” moderował dr hab. Krzysztof Nowak z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, który jako pierwszy omawiał nieznane archiwalia dotyczące reemigracji Polaków z Bukowiny (książka meldunkowa, księga kontroli ruchu ludności, pisma dotyczące wyjazdu do Polski). Dwa kolejne wystąpienia podejmowały problematykę badań etnograficznych. Bardzo zaawansowany proces zaniku gwar przedstawiła Karina Stempel-Gancarczyk z Instytutu Sławistyki PAN w Warszawie. Nagrania wypowiedzi w języku polskim ze wsi Ruda (Wikszany), Kaczyka i Bulaj stanowiły uzupełnienie referatu „Biografie językowe a zanikanie gwar polskich na Bukowinie. Wybrane przykłady”. Janusz Radwański z Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej) z kolei uzasadniał, że gwara w Bulaju jest tożsama z gwarą ludu spod Kolbuszowej („Historia równoległa, historia alternatywna. Domatków-Brzezówka na tle przemian społeczno-gospodarczych XX wieku”). Postać bukowińskiego autora, tworzącego w okresie międzywojennym przypomniał dr Vasile Schipor z Instytutu „Bukowina” Akademii Rumuńskiej w Radowcach („Prawie zapomniany dziś bukowiński autor – „Mircea Grunichevici (ur. 11 lipca 1907, Volovăț, zm. 3 czerwca 1974, Liberec)” – „Un autor bucovinean aproape uitat astăzi: Mircea Grunichevici (11 iulie 1907, Volovăț - 3 iunie 1974, Liberec)”. Losy dwóch lekarzy – Jana Mikulicz-Radeckiego i Karola Denarowskiego – którzy zapisali się na stałe w historii Bukowiny przybliżyła dr Harieta Mareci Sabol z Uniwersytetu Stefana Wielkiego w Suczawie („Życie w służbie bliźnim. Dwóch lekarzy polskiego pochodzenia z Bukowiny końca XIX w.” – „Viața în slujba semenii lor. Doi Medici polonezi Din Bucovina sfârșitului de secol al. XIX-lea”).

Część drugą sekcji bukowińskiej prowadził ks. dr Bolesław Karcz, a jej tematyka

koncentrowała się wokół spraw duchowych. Dr Liubov Derdziak ze Lwowa przedstawiła postać biskupa Bilczewskiego („Polacy z Bukowiny pod opieką pasterską św. Biskupa Józefa Bilczewskiego, metropolity lwowskiego”). Trzy kolejne referaty autorstwa prelegentów z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie przedstawiały kwestie tożsamości kulturalnej (ks. prof. dr hab. Andrzej Zwoliński – „Troska o kulturę narodową na obczyźnie. W świetle publikacji „Gazety Polskiej” na Bukowinie”), narodowej (ks. dr Mariusz Gajewski „Kształtowanie się tożsamości rodziny w środowisku wielokulturowym”) i religijnej (ks. dr Bolesław Karcz – „Patriotyzm pokolenia Jana Pawła II. Wyzwania dla polskich rodzin na obczyźnie”).

W trzech panelach wygłoszono łącznie 41 referatów, w tym w sekcji „W kręgu historii” – 22, „W kręgu kultury” – 10, „W kręgu problematyki bukowińskiej” – 9. Podsumowania poszczególnych sekcji dokonali ich moderatorzy, podkreślając m.in. znakomite przyczynki do dziejów marszałka Józefa Piłsudskiego, istotne zagadnienia dotyczące okresu międzywojennego, czy najnowsze relacje polsko-rumuńskie, wzbudzające duże zainteresowanie czego przykładem było wystąpienie J. Durki przygotowane na podstawie dokumentów odtajnionych w 2013 r. dotyczących okresu 1967-1971.

Z interesującą propozycją skierowaną do organizatorów Dni Polskich wystąpił doc. Strutyński, prezes Obwodowego Towarzystwa Kultury Polskiej im. A. Mickiewicza w Czerniowcach, zaproponował by uczestnicy Dni Polskich w 2018 roku jeden dzień spędzili w Czerniowcach.

Stałym elementem Dni Polskich jest prezentacja najnowszych wydawnictw poświęconych relacjom polsko-rumuńskim, wydanych w Rumunii i w Polsce. Związek Polaków w Rumunii wydał dwie publikacje: pracę Jana Bujaka pt. „Kronika bukowińskich Polaków 1911-1914” obejmującą najważniejsze wydarzenia odnotowane w „Gazecie Polskiej” oraz zbiór tekstów z sympozjum z roku 2016 pod redakcją Elżbiety Wieruszewskiej-Calistru i Kariny Stempel-Gancarczyk pt. „Historia i dzień dzisiejszy relacji polsko-rumuńskich = Istoria și prezentul relațiilor polono-române”.

Pośród prezentowanych wydawnictw warto odnotować także tom siódmy z serii „Bukowina” pt. „Bukowina – inni wśród swoich” pod redakcją Radu F. Bruja, Heleny Krasowskiej, Magdaleny Pokrzyńskiej (Warszawa 2017) prezentujący teksty 24 autorów z Niemiec, Polski, Rumunii, Ukrainy i Węgier, pracę „Ze wspólnej przeszłości. Studia z dziejów stosunków polsko-rumuńskich” pod redakcją Aleksandra Smolińskiego (Toruń 2017). Wydawaną w Polsce rumuńską literaturę piękną prezentowali przedstawiciele wrocławskiego wydawnictwa Amaltea (Dan Lungu „Dziewczynce, która bawiła się w Boga”, Filip Florian „Dni króla”, Cristian Teodorescu „Medgidia – miasto u kresu”, Lucian Dan Teodorovici „Matei Brunul”).

Zamknięcia sympozjum dokonał wiceprezes Związku Polaków w Rumunii dziękując naukowcom za przygotowanie i wygłoszenie referatów, pracownikom organizującym spotkanie, ambasadzie polskiej, przyjaciółom, Instytutowi Polskiemu w Bukareszcie.

Tradycyjnie Dni Polskie zakończyły się dożynkami w Nowym Sołóńcu (9 września), a w koncercie folklorystycznym wystąpiły zespoły „Mała Pojana” z Pojany Mikuli i „Sołoncanka” z Nowego Sołóńca oraz gościnnie Ludowy Zespół Wokalny i Taneczny „Złoty Potok” z Jelnej na Podkarpaciu. Gościem dożynek był kardynał Kazimierz Nycz – metropolita warszawski.

Ewa Andrysiak